

VILNIAUS KOLEGIJOS DIRBTINIO INTELEKTO ETIŠKO NAUDOJIMO GAIRĖS

I SKYRIUS BENDROSIOS NUOSTATOS

1. Dirbtinio intelekto (toliau – DI) naudojimo Vilniaus kolegijoje (toliau – Kolegija) gairės (toliau – Gairės) nustato pagrindinius principus, atsakomybes ir DI įrankių naudojimą Kolegijoje studijų, mokslo ir meno, administracinėje bei kitoje veikloje. Šios Gairės skirtos padėti Kolegijos bendruomenės nariams taikyti DI atsakingai ir etiškai.

2. Gairės taikomos Kolegijos bendruomenės nariams – dėstytojams, studentams, klausytojams, mokslo ir meno darbuotojams, administracijos ir kitam personalui, taip pat socialiniams partneriams, kai jie veikia Kolegijos vardu ar naudojasi jos ištekliais (toliau – Kolegijos bendruomenės nariai).

3. Gairės parengtos atsižvelgiant į 2024 m. birželio 13 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentą (ES) 2024/1689 (ES Dirbtinio intelekto aktą), 2025 m. DigComp 3.0 Europos skaitmeninių kompetencijų sistemą, Lietuvos Respublikos akademinės etikos ir procedūrų kontrolieriaus 2024 m. balandžio 29 d. įsakymu Nr. V-14 patvirtintas Dirbtinio intelekto etiško naudojimo mokslo ir studijų procese gairės, 2024 m. Lietuvos studentų sąjungos Akademinio sąžiningumo ir dirbtinio intelekto naudojimo rekomendacijas, Vilniaus kolegijos Akademinės etikos kodeksą ir kitus dokumentus.

4. Pagrindinės šių Gairių sąvokos:

- 4.1. **Dirbtinis intelektas** (toliau – DI) – tai kompiuterinės sistemos, gebančios atlikti užduotis, kurios reikalauja žmogiškojo intelekto. Dirbtinio intelekto sistemos mokomos naudojant didelius duomenų kiekius;
- 4.2. **DI įrankių naudojimas** – bet koks dirbtinio intelekto įrankių taikymas kuriant, analizuojant, redaguojant, vertinant ar kitaip apdorojant informaciją, įskaitant užklausų teikimą, turinio generavimą ir sprendimų palaikymą;
- 4.3. **DI raštingumas** – conceptualus supratimas, kas yra (ir kas nėra) DI, jo taikymo kontekstas ir kritiškas, etiškas bei atsakingas požiūris į DI naudojimą.
- 4.4. **DI sugeneruotas turinys** – bet koks tekstas, vaizdas, garsas, kodas, vaizdo įrašas ar kitas rezultatas, sukurtas visiškai ar iš dalies naudojant dirbtinio intelekto įrankius;
- 4.5. **Generatyvinis dirbtinis intelektas** (toliau – generatyvinis DI) – tai dirbtinio intelekto technologija, gebanti kurti naują turinį (pavyzdžiui, vaizdus ar tekstą) pagal pateiktą užklausą ar kitaip nurodytus kriterijus;
- 4.6. **Jautrūs duomenys** – asmens duomenys ir kita informacija, kuriai taikomi specialūs apsaugos reikalavimai (pvz., finansiniai, studijų pasiekimų, socialinės padėties, nepublikuotų tyrimų duomenys, taip pat specialių kategorijų asmens duomenys pagal Bendrojo duomenų apsaugos reglamento (BDAR) 9 straipsnį).
- 4.7. Kitos Gairėse vartojamos sąvokos atitinka Lietuvos Respublikos mokslo ir studijų įstatyme, Kolegijos studijas reglamentuojančiuose dokumentuose vartojamas sąvokas.

II SKYRIUS

PAGRINDINIAI DI NAUDOJIMO PRINCIPAI

5. **Skaidrumas ir etiškumas.** DI įrankių naudojimas turi būti skaidrus, pagrįstas ir aiškiai atskleistas. Nepriklausomai nuo to, kiek ir koku mastu DI taikomas studijų ir mokslo procese ar administracinėje veikloje, privaloma užtikrinti aiškų DI naudojimo atpažįstamumą, kad būtų galima atskirti žmogaus sukurtą turinį nuo DI sugeneruotų rezultatų.

6. **Atsakomybė ir atskaitomybė.** DI įrankiams negali būti priskirta autorystė ar galutinio sprendimo priėmimas; už rezultatą ir jo pasekmes visada atsako Kolegijos bendruomenės narys, skelbiantis ar naudojantis DI sukurtą turinį ar rezultatus.

7. **Akademiniis sąžiningumas.** Naudojant DI įrankius studijų, mokslo ir kitose akademiniuose veiklose privaloma laikytis akademinio sąžiningumo principų, kaip jis apibrėžtas Vilniaus kolegijos Akademinės etikos kodekse. Neetiškas DI sugeneruotų rezultatų naudojimas gali būti laikomas plagiatu arba kitu akademinio sąžiningumo pažeidimu.

8. **Kritiškumas ir kokybė.** DI sugeneruotas turinys nėra laikomas automatiškai patikimu – jis turi būti tikrinamas, lyginamas su kitais šaltiniais ir vertinamas kritiškai.

9. **Duomenų ir informacijos apsauga.** Naudojant viešus DI įrankius, privaloma nuasmeninti informaciją bei draudžiama kelti Kolegijos konfidencialius duomenis, komercinę paslaptį sudarančią informaciją, Kolegijos tvarkomus asmens duomenis ar kitus jautrius duomenis. Konfidencialūs, asmens arba jautrūs duomenys gali būti tvarkomi DI įrankiais tik Kolegijos valdomose arba sutartimis reglamentuotose informacinių technologijų platformose, suderintose su duomenų apsauga ir informacijos sauga.

10. **Pagarba autorių teisėms ir intelektinei nuosavybei.** Naudojantis DI asmuo privalo užtikrinti, kad nebūtų pažeidžiamos trečiųjų šalių autorių teisės ir būtų laikomasi taikomų licencijų. Jeigu DI generuojamas ar transformuojamas turinys remiasi konkrečiais šaltiniais ar pateikta medžiaga, privaloma nurodyti naudotus šaltinius ir (kai taikytina) licencijas. Taip pat privaloma laikytis naudojamo DI įrankio tiekėjo naudojimo sąlygų.

11. **Įtrauktis ir nediskriminavimas.** Parenkant ir stebint DI įrankius atsižvelgiama į šališkumo ir diskriminacijos rizikas. DI negali būti naudojamas kurstant neapykantą, žeminant asmenis ar grupes, o nustatyti šališkumo atvejai turi būti nedelsiant pašalinami.

12. **Nuolatinis tobulinimas.** DI naudojimo praktikos ir šios Gairės reguliariai peržiūrimos ir atnaujinamos, atsižvelgiant į DI technologijų, teisės aktų ir nacionalinių bei tarptautinių rekomendacijų pokyčius, kibernetinio saugumo, duomenų apsaugos specialistų bei Kolegijos bendruomenės narių įžvalgas.

III SKYRIUS

DI ĮRANKIŲ NAUDOJIMAS STUDIJŲ PROCESSE

13. Dėstytojų atsakomybė:

13.1. Dėstytojai gali naudoti DI įrankius mokymo turiniui kurti ir pritaikyti, veikloms planuoti, studentų darbams vertinti bei grįžtamajam ryšiui teikti.

13.2. Pradėdamas dėstyti studijų dalyką, dėstytojas supažindina studentus su Gairėmis bei nustato DI naudojimo taisykles.

13.3. Planuodami atsiskaitymus, dėstytojai turėtų parengti užduotis ir parinkti vertinimo metodus, kurie maksimaliai apribotų galimybes naudoti DI, kai tai nėra numatyta dalyko studijų rezultatuose.

13.4. Vertindami rašto darbus, dėstytojai vertina, ar studentų DI naudojimas nepažeidžia savarankiškumo, originalumo ir akademinio sąžiningumo principų.

13.5. Jeigu DI naudojamas studentų darbų vertinimo procese ar grįžtamajam ryšiui generuoti, studentai apie tai iš anksto informuojami, o galutinius sprendimus dėl vertinimo priima dėstytojas.

14. Studentų ir klausytojų atsakomybė:

14.1. Studentai ir klausytojai gali naudoti DI įrankius informacijos paieškai, duomenų struktūravimui, teksto ir vaizdo redagavimui, kalbos stiliaus tobulinimui, vertimui, kodo kūrimui ar tobulinimui, vaizdinių ir garsinių objektų kūrimui, darbo santraukos parengimui ir kt., jei tai neprieštaruja dalyko dėstytojo nustatytoms taisyklėms. Naudodami DI studijų rašto darbuose studentai vadovaujasi Bendraisiais studijų rašto darbų reikalavimais.

14.2. DI sugeneruoto turinio ar jo dalies pateikimas kaip savo savarankiško darbo rezultato, tinkamai nenurodžius DI naudojimo masto ir įrankių, yra laikomas akademinio sąžiningumo pažeidimu (plagiatu). Studentams ir klausytojams rekomenduojama išsaugoti darbo rengimo versijas, kad kilus abejonėms dėl DI naudojimo būtų galima įrodyti savo akademinį sąžiningumą.

14.3. Nustatyti DI naudojimo pažeidimai vertinami kaip akademinio sąžiningumo pažeidimai ir nagrinėjami Akademinės etikos kodekso nustatyta tvarka, taikant jame ir kituose Kolegijos dokumentuose numatytas procedūras ir poveikio priemones.

IV SKYRIUS

DI ĮRANKIŲ NAUDOJIMAS MOKSLO IR MENO VEIKLOJE

15. DI gali būti naudojamas mokslo ir meno veikloje kaip pagalbinė priemonė (duomenų analizei, teksto juodraščių rengimui, kalbos taisymui ir redagavimui, vizualizacijų kūrimui, idėjų generavimui, tyrimo krypties paieškai ir kt.), tačiau tai nepanaikina tyrėjo ar kūrėjo atsakomybės už turinio tikslumą, patikimumą ir etiškumą.

16. Mokslinių tyrimų ir eksperimentinės plėtros (MTEP) ir meno projektuose turi būti nurodyta, ar ir kaip planuojama naudoti DI, tai atspindint projekto dokumentacijoje.

17. Mokslo publikacijose ir ataskaitose DI įrankių naudojimas turi būti atskleistas laikantis šių Gairių. Dėl DI įrankių naudojimo mokslo publikacijose sprendžia publikacijos autorius (-iai) laikydamasis (-iesi) akademinės etikos ir atsižvelgdamas (-i) į mokslo leidinio redaktorių nustatytas taisykles ar reikalavimus.

18. Kolegija skatina tyrimus, kuriuose DI yra tyrimo objektas ar metodas, laikantis tyrimų etikos ir duomenų apsaugos reikalavimų ir atvirojo mokslo principų.

19. Tyrėjai ir studentai yra patys atsakingi už sprendimą, kas turi būti skelbiama atvirojo mokslo debesyje. Naudodami DI technologijas bei atverdami duomenis, tyrėjai ir studentai turėtų įvertinti generatyvinio DI plėtros keliamas tyrimų saugumo (užsienio valstybių ar nevalstybinių subjektų intervencijos) rizikas ir imtis atitinkamų rizikos mažinimo priemonių.

20. Bet kokia rizika, susijusi su mokslinių tyrimų atvėrimu, gali būti sumažinta Kolegijai informuojant tyrėjus ir studentus apie užsienio valstybių kišimąsi ir iš anksto galvojant apie mokslinių tyrimų panaudojimo civiliniais ir kariniais tikslais galimą poveikį.

V SKYRIUS

DI ĮRANKIŲ NAUDOJIMAS ADMINISTRACINĖJE VEIKLOJE

21. Administracijos darbuotojai gali naudoti DI vidinių dokumentų projektams, santraukoms, vertimams, tekstų struktūrizavimui ir kitoms panašioms veikloms, tačiau turi peržiūrėti ir koreguoti sugeneruotą turinį, užtikrinti jo tikslumą ir atitiktį Kolegijos etikos principams.

22. DI gali būti naudojamas darbuotojų ar studentų atrankose ir priėmimo automatizuotam sprendimų priėmimui ar kandidatų reitingavimui tik tuo atveju, kai užtikrinamos būtinos sąlygos: įdiegta kokybės valdymo sistema, užtikrintas dokumentų saugojimas ir prieinamumas, laikomasi skaidrumo reikalavimų, o galutinius sprendimus priima atsakingas darbuotojas.

23. Naudojant DI komunikacijoje (tinklapis, socialiniai tinklai, vieši pranešimai) užtikrinama, kad turinys būtų teisingas, etiškas ir nešališkas.

24. Sutartys su DI pagrindu veikiančių sprendimų tiekėjais turi būti suderintos su duomenų apsaugos, informacijos saugumo ir intelektinės nuosavybės reikalavimais, įvertinant tiekėjo patikimumą ir taikomus duomenų tvarkymo mechanizmus.

VI SKYRIUS BAIGIAMOSIOS NUOSTATOS

25. Kolegijos bendruomenės nariai teisės aktų nustatyta tvarka atsako už netinkamą DI įrankių ir (ar) DI įrankių pagalba sugeneruoto turinio panaudojimą.

26. DI raštingumo ir kompetencijų ugdymas:

26.1. Kolegija sistemingai ugdo bendruomenės narių DI raštingumą, suvokimą apie DI galimybes ir ribotumus, etinį naudojimą, duomenų apsaugą ir kritinį rezultatų vertinimą.

26.2. Dėstyimo meistriškumo centras integruoja DI tematiką į dėstytojų kompetencijų tobulinimo programas.

26.3. DI naudojimo tematika integruojama į įvadinės savaitės studentams programas, studijų dalykus ir kitas studijų veiklas, siekiant, kad studentai gebėtų atsakingai, etiškai ir kritiškai naudoti DI priemones.

27. Analizuodamas studentų ir dėstytojų apklausų rezultatus, Studijų kokybės skyrius stebi DI naudojimo praktikas ir poreikius.